

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Secvnda Controversia. De sensu Conclusionis D. Tho. quomodo scilicet
intelligendum sit Deo fuisse conueniens incarnari.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82325](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82325)

summo me
do commu-
nicatur,
gr.

ter, & eruditè Caiet. §. In tertia consequentia. Et Medina in responsione ad suum vltimum argumen-
tum, & Suarez in Commentario. Sed opere pretiū
erit eam ex diuinis litteris amplius explicare, &
illi ex earum auctoritate robur adiungere. Et
primo occurrit dictum illud Apostoli ad Ephes.
1. Proposuit in eo in dispensatione plenitudinis tem-
porum instaurare omnia in Christo, quæ in Cælis, &
quæ in terra sunt in ipso. Quod ideo dictum est:
quia non solum omnes rerum gradus, & ordines
adunantur in Christo, & ad vnitatem Verbi di-
uini personalem eleuantur; sed etiam quia om-
nia propter hominem facta sunt, & eò reparato,
omnia dicuntur restaurata, vt ait in Commentario
S. D. & explicat in 4. sent. dist. 48 q. 1. a. 1. Ver-
bum autem instaurare, idem est, quod recapitu-
lare seu colligere, vt ibi Caiet. aduertit: dicitur
igitur Deus in Christo ea, quæ sunt in Cælis, in-
staurasse, id est ad Christum collegisse, quatenus
omnes Angeli sub Christo capite, & Domino
sunt collecti, & quatenus eorum ruina per Chri-
stum fuere reparata: locando homines in sedi-
bus eorum, qui ceciderunt. Ea verò quæ sunt in
Terra dicuntur ad Christum fuisse collecta: pri-
mò: quia totum genus humanum sub eius re-
demptione, iudicio & potestate fuit adunatum,
& illi veluti membra suo corpori copulatum.
Secundò, quia omnia sub rerum vniuersitate
comprehensa sub imperio Christi colliguntur
in miraculis, & in reuelatione sæculi post resur-
rectionem futuri. Quod etiam Luc. 10. Christus
significauit, dicens: Omnia mihi tradita sunt à Pa-
tre meo s. meæ subdita potestati per eam exami-
nanda, & restauranda; quia, sicut ait Athanasius
à D. Th. relatus in Catena aurea: Quemadmodum
per Verbum omnia in principio introducta sunt in esse,
ita cum Verbum caro factum est, in ipso omnia restau-
rantur. per Incarnationis enim Myst. quandam
excellentem acquirit vniuersum integritatem;
quia nimirum ordinum omnium possibilitium
naturæ. s. gratiæ, & vnionis hypostaticæ recipit
complementum: ex totius verò perfectione ad
singulas etiam eius partes perfectio deriuatur:
quod etiam diuina scriptura significat, quæ cum
Gen. 1. de singulis operibus Dei dixisset vidit
Deus, quod esset bonum, &c. De omnibus tamen
illis operibus simul sumptis dicit in fine cap. Vidit
quæ Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona.
Cuius ratio iam dicta est; quia scilicet ex totius
vniuersi complemèto, & graduum omnium in-
tegritate in singulas etiam partes, & gradus re-
dundat integritas, & ob hanc causam Ioan. 3. di-
citur Incarnatio Verbi ex vniuersi dilectione
procedere; sic enim ait Deus dilexit mundum, vt fi-
lium suum vnigenitum daret. Quæ verba Caieta-
nus exponens ait, ex Incarnationis Mystero v-
niuersi, non per redundantiam, aut ex conse-
quenti fuisse deriuatum; sed ex directa, & pri-
maria intentione Dei mysterium hoc fuisse fa-
ctum, & ad bonum vniuersi destinatum; & ideo
Dominum dixisse: Sic Deus dilexit mundum: non
autem, Sic Deus dilexit hominem; quia homo
pars est mundi, & bonum partis pars est boni to-
tius. Creatori verò mundi magis debuit assigna-
ri dilectio totius quam dilectio partis, & quem-
admodum (inquit) Deus creando, singula cre-
at vt partes vniuersi, atque adeò, vt vniuerso
congrua, & propter illius bonum, ita instauran-
do singula facit vniuerso consona, vt intelliga-
mus, ex ordine gratiæ nullum vniuerso accide-
re detrimentum, sed illi perfectionem, & com-
plementum adiungi: Et ideo Iustinus in exposi-
tione fidei, & Damascenus lib. 3. cap. 6. Sacramen-

tum Incarnationis vocant œconomiam, id est
dispensationem totius vniuersi. Propterea Mar-
ci vltimo præcipit Dominus Apost. dicens: Præ-
dicare euangelium omni creaturæ: nomine verò o-
mnis creaturæ intelligitur homo, vt ait Greg.
Hom. 29. in Euang. sicut etiam Rom. 8. cum dicitur:
omnis creatura ingemiscit & parturit: eodem com-
plexo vocabulo intelligitur homo, vt ait Augu-
stinus in lib. 83. Questionum, q. 67. Ratio verò est;
quoniam hominis natura præ cæteris sensibiliū
naturis nobilissima rerum omnium, tam corpo-
rearum, quam incorporearum continet gradus;
& ideo, vno homine ad vnitatem Verbi Diuini
personalem eleuato; ac per hoc summa perfe-
ctione decorato, omnes creaturæ censentur ele-
uatae, & eadem perfectione decoratae. Vnde pro-
pter illam rerum omnium continentiam Sap. 1.
dicitur: & hoc, quod continet omnia, scientiam ha-
bet vocis: vbi Glossa per ea verba: & hoc, quod con-
tinet omnia, dicit hominem significari; & ob ean-
dem causam ibidem, c. 10. vocatur Adam pater or-
bis terrarum; quoniam, vt ibi Lyranus exponit,
gradus omnes rerum naturales in homine con-
tinentur. Et ideo Io. 1. Matth. 5. & alibi homines
vocantur Mundus; quia scilicet intra sui naturā
continent vniuersa; assumpta igitur, & eleuat
ad vnitatem Verbi personalem humanitate, non
illa tantum; sed omnes etiam aliæ creaturæ sum-
mam illi communicari possibilem perfectionem
sunt adeptæ. Quare Nissenus lib. de vita Moysi, ait
Christum in antiquo tabernaculo fuisse præfi-
guratum; eo quod typum gereret vniuersi ob
graduum rerum omnium continentiam in hu-
manitate.

RESPONSIONES ad argumenta D. Thom.
explicat latè Suarez in suo Commentario ad hunc
art. 8c.

SECUNDA CONTROVERSA.

De sensu Conclusionis D. Tho. quomodo scilicet in-
telligendum sit Deo fuisse conueniens incarnari.

Dixæ sunt expositorum sententiæ. Prima est
cuiusdam recentioris viri doctissimi, <sup>Sententia
expositi
Prima sen-
tentia.</sup>
qui dicit quatuor. Primum est, Incarna-
tionem Verbi fuisse conuenientem Deo, vt or-
tam ex principijs & essentia bonitatis diuinæ. Se-
cundum, Incarnationem Verbi non conuenire
illi necessario & semper; sed liberè iuxta natu-
ram Dei, & in certa dispositione scilicet quando
ipse decreuit. Tertium est hoc, quod est Deum se
actu communicare per Incarnationem, sãtem
virtualiter, magis per se & magis naturaliter illi
conuenire, tanquam ortum ex principijs suæ es-
sentia & bonitatis, quam potentia ad incarnan-
dum, & communicandum se. Quartum est, quod
D. Tho. ait, ad rationem summi boni pertinere,
vt se summo modo communicet creaturæ per
Incarnationem, non loqui de potentia ad se
communicandum, sed de actuali communica-
tione.

Secunda sententia est Suarezij dicentis, si ser-
mo sit de actuali communicatione, posse dici ef-
se de ratione boni se communicare, non vt in-
trinfecum, sed vt naturæ consentaneum & pro-
pensione eius, licet nec necessariò illi conueniat,
nec perfectionem addat, sed supponat. Et hoc
sensu (inquit) benè concluditur Incarnationis
opus esse conueniens Deo secundum rationem
bonitatis eius: ac si diceretur conueniens esse
homini liberali bona sua cum alijs communica-
re: &c.

re: & quia hæc videtur esse sententia D. Th. Caietani, Medina, & aliorum; ideo supposita Caietani doctrina, & ijs, quæ ad huius partis declarationem supra notauimus in expositione textus; alia quædam euidentiora ad huius veritatis probationem principia proponemus.

Resolutio.

SCIENDUM est primò ex D. Tho. & Caiet. 1. 2. q. 10. a. 1. ad 2. dupliciter aliquid esse naturale: Vno modo, vt consequens formam; & hoc semper actu inest, sicut calidum igni: Alio modo, vt consequens materiam seu potentiam; & hoc non semper actu inest; sed quandoque secundum potentiam tantum; sicut motus, qui est actus existentis in potentia, & ea quæ pertinent ad motum, vel quæ sequuntur motum in rebus naturalibus. Ignis enim non semper mouetur sursum, sed quando est extra locum suum; & voluntas creata, quæ de potentia ad actum volendi reducitur, non semper aliquid vult naturaliter, sed quando est in aliqua dispositione determinata. Voluntas autem Dei, quæ est actus purus, semper est in actu volendi, non solum naturalis, sed etiam liberò. Deus enim ab æterno seipsum diligit naturaliter; creaturas autem liberò. Quamobrem, vt ibi Caiet. aduertit, & significat S. Th. differunt ea, quæ rei conueniunt per se & naturaliter primo modo, ab ijs quæ per se & naturaliter conueniunt secundo modo; quod in illis perfectas inferunt coæuitatem absolutè: in his verò non eam inferunt absolutè, sed in certa tantum dispositione: ex quo sequitur, vt ibi notat Caiet. non solum aptitudinem ad motum, & operationem inesse subiecto per se, vt grauitas & risibilitas; sed etiam motum ipsum; & operationem, sicut descensus & risus. Et ex his etiam patet D. Th. & Cai. eo in loco non loqui de liberis actibus, aut effectibus voluntatis; sed de naturalibus tantum, vt patet ex argumento cui satisfecit ibi S. D. & ex titulo & materia illius artic. querit enim ibi S. Thom. vtrum voluntas ad aliquid naturaliter moueatur? Quod etiam ratione probatur: nam ea, quæ naturaliter alicui conueniunt, oportet vt illi per se in primo, vel in secundo modo conueniant; quæ verò per se insunt, necessariò ac semper insunt, eo modo, quod rerum naturalis existit dispositio; vt explicat eundem Caiet. in 1. poster. c. 6. & 9. Cum igitur ait in hoc art. S. D. ad rationem summi boni pertinere, vt summo modo se communicet creaturæ: & hoc maxime fieri per hoc, quod naturam creatam sic sibi coniungit, vt vna persona fiat ex tribus, scilicet Verbo, Anima & Carne; atque ideo conueniens esse Deo incarnari; non ita accipiendum est, vt naturaliter, & per se conueniat summo bono actu se summo modo creaturæ per incarnationis Myst. communicare: sic enim non esset libera, sed necessaria hæc Dei communicatio; nec Dei consilio, pietati, charitati, misericordiæ & liberalitati tribueretur; sed naturali propensione bonitatis, & essentia eius; cuius oppositum frequenter enunciant sacre litteræ, Patres, & Ecclesiæ.

Quare primum, & tertium dictum primæ sententiæ satis aperte pugnant cum secundo; & doctrina Philosophi in alleg. 6. c. 1. Post. sunt expressè contraria: Si namque fuit conueniens incarnatio Verbi, vt orta ex principijs & essentia bonitatis diuinæ; & Deum actu se per incarnationem communicare, & magis per se, & naturaliter illi conuenit, quam potentia ad incarnandum & communicandum; sequitur incarnationem Verbo necessariò ac semper conuenire, iuxta doctrinam Naz. in D. Thom. 2. Partem

Arist. in illo cap. Nec video, quomodo sententia illa possit ab erudito Theologo sustineri: Nam limitatio illa: saltem virtualiter; si propter naturalem potentiam ad communicandum apponitur, totam illam sententiam destruit; quia naturalitatem & perfectitatem transfert ab actu communicationis ad ipsam bonitatis naturam, cui per se conuenit esse communicabilem. Si verò dictio illa Virtualiter idem pollet, quod conditionaliter, ita vt sit sensus tertij dicti Deum se communicare per incarnationem magis per se, & naturaliter illi conuenit saltem virtualiter, id est, sub conditione, si videlicet non liberè, sed necessariò se communicaret, quam illi conueniat potentia ad communicandum: hoc quidem verum est, sed nihil affert singulare, nec contrarium secundæ sententiæ, quam acriter impugnauit hic auctor.

Dicendum est igitur cum D. Tho. in 1. cont. gen. c. 93. rat. 6. Communicare se ipsum esse Deo conueniens, vt fonti bonitatis, & tanquam actum diuinæ liberalitatis; quoniam, vt ait ibi S. D. clarè, non propter aliquod commodum ex datione expectatum, sed propter ipsam bonitatem, & conuenientiam dationis est actus liberalitatis, quo fit, vt Deus sit maxime liberalis, & vt ait Auicenna, solus ipse sit liberalis, eo quod omne aliud agens præter ipsum, ex sua actione aliquod bonum appetat, vel acquirat, vt finem intentum.

SIT igitur VNICA CONCLUSIO ex huius iusque dictis illata: Conueniens Deo fuit incarnari, non vt per se, & naturaliter illi conueniens, nec vt ortum ex principijs bonitatis & essentia Dei, sed vt natura consentaneum & eius propensionem, & vt actus diuinæ liberalitatis.

Argumenta, & solutiones.

CONTRA conclus. quoad primam eius partem argumentatur auctor primæ opinionis. Magis per se & magis naturaliter conuenit subiecto actus consonus suæ naturæ, tanquam ortus ex principijs suæ essentia, quam potentia ad illum; ergo Deum actu se communicare per incarnationem saltem virtualiter, magis per se, & magis naturaliter conuenit illi, tanquam ortum ex principijs suæ essentia & bonitatis, quam potentia ad incarnandum & communicandum se. Antec. probatur ex doctrina S. Tho. & Cai. in 1. 2. paulo ante relat. 4. quæ tamen suo modo interpretatur extendens eam ad actiones omnino liberæ; cum tamen D. Th. & Cai. loquantur de actionibus naturalibus, quæ ratione naturales sunt. Respondetur nullam esse consequentiam; quia antecedens verum est de actionibus naturalibus: Consequens autem loquitur de actione omnino libera, qualis est communicatio per incarnationem.

Secundò, contra secundam partem nostræ Conclusionis argumentatur primò: Quia ratio D. Tho. est hæc: Id est conueniens alicui, quod conuenit ei secundum rationem propriæ naturæ; sicut homini conuenit ratiocinari; quia hoc conuenit illi ex proprijs principijs suæ naturæ, vt est rationalis: sed natura Dei est essentia summa bonitatis, cui conuenit summo modo communicare se alijs; ergo etiam illi conuenit incarnari, quod est summo modo communicare se creaturis; Si autem in minori huius rationis non loqueretur de conuenienti, quod oritur ex principijs boni & essentia diuinæ, argueret in quatuor terminis; nam in maiori de conuenienti loquitur orto ex principijs essentia, quomodo

Resolutio, ha. sententiæ.

Resolutio.

conclusio.

Obiect. 1.

Solutio.

Obiect. 2.

B

con-

Solut.

conuenit homini ratiocinari ; in minori autem A
de conuenienti , vt confono naturæ & non orto
ex principijs essentia. *Responderetur* non rectè for-
mari rationem D. Th. quoniam in littera D. Th.
non habentur illa verba ex principijs naturæ ; sed
hæc : *In quantum est rationalis secundum naturam.*
Nam, licet actus ratiocinandi supponat naturam
rationalem, & aptitudinem ad ratiocinandum,
vt primum principium huius actus : non tamen
ex ea prouenit naturaliter, aut tanquam ex prin-
cipio sufficienti, sed media libera voluntatis e-
lectione; & ideo formaliter, propriè & absolute
loquendo non conuenit hic actus homini, vt or-
tus ex principijs naturæ rationalis, sed vt ortus
ex rationalibus, & liberis eius potentijs vt pro-
ximis eius principijs ; ex natura verò vt primo
principio ; ac proinde non conuenit hic actus
homini naturaliter & per se, sed liberè tantum,
quamuis dici possit esse homini naturalis, pro-
ut naturale distinguitur contra supernatura-
le.

Obiect. 3.

Tertio, contra eandem partem sic argumenta-
tur. D. Thom. *hic in corpore* ait, Incarnationem
esse conuenientem Deo; & *in responsione ad secun-*
dum ait, illam non esse conuenientem humanita-
ti; quia est supra dignitatem illius. Si autem in
corpore articuli loqueretur de eo, quod est conue-
niens solum: quia decet, & consonat naturæ, non
deberet negare Incarnationem conuenire hu-
manitati; ergo. *Probat*ur secunda propositio; quia
maximè decet humanitatem assumi à Deo, quæ
per hoc maximè perficitur, & exornatur, vt do-
cet S. Th. *inf. qu. 4. art. 1. Resp.* D. Th. *in responsione*
dicere, non fuisse conueniens carni humanæ se-
cundum conditionem suæ naturæ; quia hoc erat
supra dignitatè ipsius; quia nimirum, vt ait Cai.
non habuit humanitas potentiam naturalem, nec
vnde sibi vendicer conuenientiam ad vnionem
cum Deo personalem. *Ad argumentum* autem di-
co cum Caietano, & alijs, conuenientiam Incar-
nationis posse referri ad duo, scilicet ad actum
ipsum Incarnationis, & ad potentiam exercendi
talem actum; & si quidem conuenientia referat
ad actum, non significat nisi conuenientiam
& decentiam; si verò referatur ad potentiam, si-
gnificat ipsam summi boni rationem, aut natu-
ralem proprietatem ex ea modo nostro intelli-
gendi prouenientem. Si ergò nomen conuenien-
tis, tam *in corpore*, quam *in responsione ad secundum*
argumentum, secundo modo sumatur, nullas vi-
res habet argumentum contra nostram conclu-
sionem, quæ loquitur in primo sensu: Si verò
primo modo accipiatur, dico S. Thom. in illa re-
sponsione loqui de conuenientia actus radi cali-
ter sumpti; ratione scilicet sui primi principij
intrinsici, quod est ipsa natura, & negare conue-
nientiam actus Incarnationis ex parte humanæ
naturæ, vt fundatam in naturali potentia ipsius
naturæ; & eam affirmare de diuina persona, vt
fundatam in propria ratione summa, & infinitæ
bonitatis, quamuis ex ea non sequatur naturali-
ter actus Incarnationis, sed liberè, media scilicet
electione libera voluntatis.

Solut.

RESPONSIONES argumentorum ex
plicat optime Caiet. &
Suarez.

TERTIA CONTROVERSA.

An rectè prætermiserit S. D. articulum de possibili-
tate Incarnationis, & quomodo eam esse possibilem
probari possit?

CAIETANVS prioris difficultatis author
duas affert rationes dubitandi. Prior est:
quia possibile prius est naturaliter, quàm conue-
niens; eò quod sit communis: secundum Phi-
losophi verò documentum in primo Physic. in-
nata est nobis via à communioribus incipien-
di; igitur quæsitum, siue articulus de possi-
bilitate Incarnationis præmitti debuit huic ar-
tic. de conuenientia. *Posterior* dubitandi ratio
est: quia D. Thom. & alij Doct. Magistri sent.
interpretes, quæsitum illud primo loco propo-
nunt.

Rationes
dubitandi,
& sententiæ
expositiõ,
quoad pri-
orem cont.
partem.

Cui dubitationi Caiet. duplicem adhibet so-
lutionem. Altera est, nullam scientiam probare
suum subiectum: huius verò partis subiectum
esse Iesum Christum, id est, Deum incarnatum; &
ideo non debuisse quæri, num possibile sit De-
um incarnari, sed veluti certum & constans præ-
supponi. Altera solutio est, D. Th. vno præsentis
articuli discusso duplici dubitationi satisfacisse.
Definiendo namque ex naturis extremorum,
scilicet Dei, & humanæ naturæ conuenientiam
Incarnationis, eam non esse impossibilem decla-
rauit.

Caiet. sen-
tentiæ.

Ad argumentum autem sumptum ex ordine
scribendi Theologorum, & ipsius auctoris in 3.
sent. Responder Caiet. D. Th. & alios Doct. in q.
ad 3. sent. non esse propriæ doctrinæ ordinato-
res, sed alienæ (scilicet Magistri) expositores: at-
que ideo quæstiones emergentes secundum or-
dinem distinctionum, & capitum illius operis
examinare. Sententiæ hanc sequuntur Iq. Dom.
Montagnosius, Didacus, Aluarez, & Valquez su-
per hoc art. dub. 1.

Ad priorē
dub. resp.
Caiet.

Sed Valentia *disp. 1. p. 2.* modum hunc dicendi
multipliciter reprehendit. Eius autem opinio
duobus potest dictis comprehendi. Primum est
S. Tho. rectè, & conuenienter ordini doctrinæ
satis fuisse facturum, si incepisset à quæst. de pos-
sibilitate. Secundum est, si omnino sit necesse D.
Th. consilium probare in hac parte, malle se di-
cere ipsam rationem aliquam eius habuisse, quæ
lateat, & quam studiosè inquirere non expediat.

Valentia
sententiæ.

Suarez in suo Comment. duo dicit. Primum est,
neutræ Caietani solutionem propositæ dubi-
tationi satisfacere. Secundum est, ideo D. Tho. il-
lam quæst. omisisse primò, quia ratione demon-
strari non potuit possibile esse Deum fieri ho-
minem. Secundò, quia quæstio illa plenè ac per-
spicue nequit expediri, nisi prius explicato vn-
ionis modo inter Deum, & hominem, quamuis
possent hic argumenta dissolui, quæ contra fi-
dem huius Mysterij obijci solent; atque ita of-
fendi illud non esse, aut non probari impossi-
bile, quod hic efficit S. D. productis, & solutis qua-
tuor argumentis.

Suarez sen-
tentiæ.

AD POSTERIOREM verò difficultatem in
inscriptione propositam respondet Valentia
præmissa distinctione duabus conclusionibus.
Distinctio est: Duobus modis cognoscere possu-
mus aliquid esse possibile. Primò, si re vnde-
quaque perspecta, nihil esse in ea intelligamus,
quod obster, quo minus à Deo fieri possit: &
hoc (inquit) est cognoscere possibilitatem rei
notitia perfectè, & absoluta. Secundò, si re non
quidem perfectè cognita, sed quantum potest
à nobis intelligi lumine naturali, nihil in ea ap-
pareat,

Sententiæ
Doctõrum
quoad pos-
teriorē
partem.
Valentia
sententiæ.